

1. ÜNİTE: FELSEFİYİ TANIMA

10. SINIF FELSEFE

1. FASİKÜL: Felsefe'yi Tanıma

KAZANIMLAR

- ➡ Felsefenin anlamı hakkında bilgi verir.
- ➡ Felsefe nedir? Felsefe nasıl ortaya çıkmıştır? Gibi sorulara yanıtlar getirir.
- ➡ Doğa filozoflarının ilk neden arayışları ortaya koyulan argümanlarla açıklanır.
- ➡ Felsefi düşüncenin argümantaasyonu yapılır.
- ➡ Filozofların düşüncelerinden örnekler sunulur.

FELSEFEYİ TANIMA

Felsefenin Anlamı

Felsefe, en genel tanımı ile İnsanın kendini, yaşadığı toplumu ve dünyayı anlama çabasının bir sonucudur. Hayatımızda karşılaştığımız birçok olayın arka planında felsefi düşünce olduğunu görmek istemeyiz. Ancak bizim düşüncelerimiz, dünyada yaşanan olay ve olgular, siyasal ve ekonomik sistemler belirli felsefelerin ürünüdür. Felsefe sadece dâhilerin değil aynı zamanda herkes tarafından dahi olabileceği düşünülen değişik düşünürleri de muhafaza eder. Bu aslında, gündelik işleriyle çok meşgul olmadıklarında ya da sadece yaşamın ve evrenin ne olduğunu merak etme fırsatına sahip olduklarında herkesin yaptığı bir eylemdir. Anlaşılması zor gibi görülen felsefe, bizi sürekli etkileyen durumların bir nedenidir. Bu nedenle, yaşadığımız hayatın içerisinde felsefenin gerçekliğini görebilmek mümkündür.

İnsanın doğasında bulunan bazı yetiler ve bu yetiler sayesinde ortaya koydukları anlama çabasının gerçekleşmesini aynı zamanda onun sayesinde bilgi edinmesini sağlar. Kişinin kendisi ve çevresi hakkındaki farkındalığı ise bir bilinç halidir. Kişinin kendisi hakkındaki bilinçlilik hali ise öz bilinçtir. Öz bilinç insanın kendi üzerine düşünme, kendinin farkında olma durumudur.

Bilinç ve öz bilinç bilginin ortaya çıkmasında önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle insan hem kendini hem de çevresindeki doğal ve toplumsal dünyayı tanıdıkça bilgi sahibi olur. Sahip olduğu bilgiler arasında kurduğu ilişkiler, yeni bilgilerin oluşmasını sağlar. Bu sayede insan yaşadığı dünyada bir yabancı gibi kalmayarak kendinin ve evren hakkında farkındalık kazanır. Felsefi düşünceye giden ilk yol böylelikle başlamış olur. İnsanın kendi kendisiyle yüzleşmesi “Ben nasıl bir varlığım?”, evrenle yüzleşmesi “Evren nasıl meydana gelmiştir?”, hayatla yüzleşmesi ise “Yaşamın manası nedir?” sorularını sormasını sağlamıştır.

Düşünme

Düşünme; sistematik ya da rastlantısal olarak, fikir üretimi ile sonuçlanan, problem çözmeye yönelik ya da zihinsel etkinlik olarak, bilişsel yapıların işlenmesidir. Düşünmenin en temel malzemesi sembollerdir. Düşünme, en az iki nesne, kavram, sembol arasındaki ilişki ile kurulur. Bilgi, düşünme sonucu elde edilir.

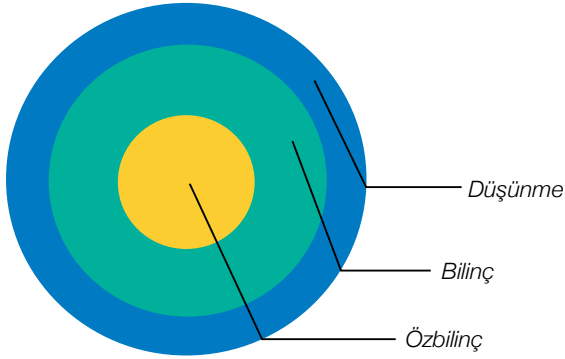
Not: Konuşma, hayal kurma, dinleme, okuma ve yazma gibi durumlar düşünmenin türevleridir.

Aristoteles düşünme ile bilme eylemini birlikte ele almıştır. Ona göre “İnsan doğası gereği bilmek ister” düşünmek, insanın en temel yetisi aynı zamanda en önemli, en ayırt edici özelliğidir. Düşünmek, bir bakıma insanın kendini inşa etme sürecidir. Düşünmek, bilmek eylemek bir bütündür. “Düşünme” kavramı bilgiye yönelen tüm zihinsel olayları içine alır. Algılama, kavrama, tasarlama, imgeleme gibi bilinç ve öz bilinç olaylarının hepsini içerir.

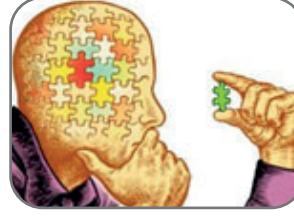
Filozofların Düşünme Üzerine Sözleri

- * "İnsanı varlıktan üstün kılan ve ona ileri onurunu veren, ondaki düşünme gücüdür." Blaise Pascal
- * "Hiçbir şey insan düşüncesi kadar, uçsuz bucaksız gözükmez." David Hume
- * "Düşünüyorum, öyleyse varım." Rene Descartes

"Düşünme, insanın kendini inşa etme sürecidir."
(Bobbie Carlyle)

Felsefe Terimi

Felsefe, etimolojik olarak Yunanca "seviyorum", "ardından gidiyorum", "arıyorum" gibi anlamlara gelen "phileo" sözcüğü ve "bilgi", "bilgelik" anlamlarına gelen "sophia" sözcüğünün birleşiminden oluşan bir sözcüktür ve felsefenin sözcük anlamı, "bilgelik sevgisi" ya da "bilgi sevgisi"dir.

Yani felsefe kelime olarak bilgelğe ve bilgiye değer vermek, onları önemsemek ve hatta en değerli şeyler olarak görmek; bilgiyi aramak, bilgelğe erişebilme yolunda olmak bilginin sürekli olarak peşinden koşmak anlamlarını taşımaktadır.

Örnek 1

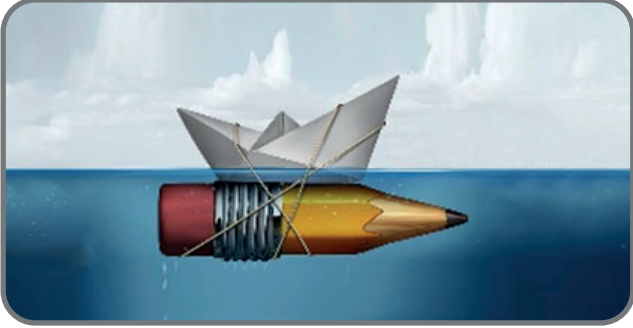
"Felsefe her şeyden önce düşüncelere, kavramlara ve dile açıklık getirmeyi amaçlar. Felsefe yapmak açık ve doğru düşündürmektir. Felsefe hem akademik bir disiplin hem de asli bir hayat becerisidir. Bir faaliyet olarak felsefe sorular sormak, varsayımlara meydan okumak, gelenekselleşmiş fikirleri gözden geçirmek, kelimelerin anlamını ortaya çıkarmak, kanıtın değerini ölçüp biçmek ve argümanların mantığını incelemektir."

Felsefenin içeriği dikkate alındığında, aşağıdaki-lerden hangisi düşünce biçimini destekleyen bir yargı olur?

- A) Evinden işine giden bir çalışanın işyerine en kısa hangi yoldan gideceğini belirlemesi
- B) Bankada sıra bekleyen bir vatandaşın işlemleri kolaylaştırmak için yapacaklarını sıraya koyması
- C) Bir siyasetçinin Kapitalizm ve sosyalizm arasındaki farklarını öğrenmek isteyerek "İdeolojilerin tarihi"ni incelemesi
- D) Bir Arkeolog'un yapacağı kazı bölgesi hakkında öncesinden araştırma yapması
- E) Bir öğrencinin proje ödevi için son dönemlerdeki evliliklerin şeklini yapısını konu ediniş anket yapması

Hikmet (Bilgelik)

Düşününün bilgiyle uğraşması felsefenin hikmet anlamında da kullanılmasını sağlamıştır. Yunanca eserlerin Arapçaya çevirilmesi esnasında philosophos (*filozof*) teriminin hem feylasûf hem de hakîm (*hakiym*) olarak kullanılması bu nedendendir. Hakîm, aynı zamanda hikmet sahibi olan kişi anlamında da kullanılır. Hikmet sahibi kişi hakîm olduğu şeyin nedenlerini bilen kişidir. Fahrettin er-Râzî'ye göre hikmet, özü itibarıyla ilimle ilintilidir. Ayrıca doğruyu bilmek ve onu hayata geçirmek de hikmetle ilişkilidir. İslam Felsefesi'nde felsefe kavramının eş anlam-lısı olarak hikmet kavramı da kullanılır. Bu kullanım ve anlayışın etkisi altında olan hikmet kelimesi Türkçede bilgelik anlamına gelir, bu anlamının dışında felsefe anlamı da vardır.

Felsefe ve hikmet arasında bir anlam ilişkisi olduğu gibi farklar da bulunmaktadır. Bu farklardan önemlisi, felsefe özü itibarıyla akla, hikmet ise inanca dayanmaktadır. Felsefe insanın bağımsız bir varlık olarak hakikati akılla kavrayabileceği fikrini ortaya atar, hikmet ise aklın yanına kılavuz olarak içgörü, sezgi ve ilhamı da alır. Hikmet sadece insanın kendi çabası ile elde edilen bir sonuç değil, insanın manevi keşfinin de bir sonucudur.

Bir örnek vermek istersek hikmet, bütünsel bilgidir, yani her şeyi kuşatan bilgidir. Tıpkı temelinden çatısına kadar her şeyi içine alan bir benzemektir. Bu binaya, hikmet binası adını da verebiliriz: Çünkü bunun içinde bilgiler mevcuttur. Her bilgi alanı, bu binanın içindeki bir oda gibidir. Odaların (bilgi alanlarının) hepsi de aynı çatı altındadır. İşte felsefe, bu çatıdan başka bir şey değildir: Demek ki felsefe, bütün bilgi alanlarını kendi kanatları altında toplayan en tümel bilgi alanı sayılmaktadır. Hikmet ise binanın bütünüdür.

Not: Felsefe yapmak bir tepeye tırmanmak gibidir. Sadece doğruyu ele geçirmek için tepeye çıkanlar, tepeden bir şey anlayamazlar. Gerçek dağcı, olanca varlığıyla en tepede yaşadığı zamanı üstün tuttuğu içindir ki tırmanır. Doruk anca tepede yaşanan zamanın bir parçası olarak önemlidir. TEPE, DORUK DEĞİLDİR.

Örnek 2

Felsefe ve hikmet arasında bir anlam ilişkisi olduğu gibi farklar da bulunmaktadır. Hikmet ile felsefe ilişkisi doğrultusunda aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Hikmet tüm olup bitenlerin esasını bilmektir.
- B) Felsefe kaynağı itibarıyla akla, hikmet ise inanca dayanmaktadır.
- C) Felsefe hikmet gibi derin bir bilgiye ulaşır, son noktayı koymaz.
- D) Hikmet ise felsefe teriminin İslam dünyasındaki karşılığıdır.
- E) Felsefe hikmet sahibi olmayı hedefler.

Felsefe Nedir?

Felsefe, konuları itibariyle çoğu şeyi ihtiva eden bir alandır. Bazı filozoflara göre felsefe, bütün bilimlerin ele aldığı gerçekleri topluca içinde barındıran bir etkinliktir. *"Felsefe her şeyden önce düşüncelere, kavramlara ve dile açıklık getirmeyi, onları şeffaf kılmayı amaçlar. Felsefe yapmak açık ve doğru düşündürmektir. Felsefe hem akademik bir disiplin hem de bir şeyin temelini oluşturan hayat becerisidir."*

Bir faaliyet olarak felsefe sorular sormak, varsayımlara meydan okumak, gelenekselleşmiş fikirleri gözden geçirmek, kelimelerin anlamını ortaya çıkarmak, gerekçelerin değerinin ölçütünü belirlemek aynı zamanda Argümanların mantığını incelemektir."

"Felsefe ne bir bilim ne de bir bilgidir; bir bilme edimi de değildir; elde bulunan bilgiler üzerine bir düşüncedir. Bu sebeple felsefeyi öğrenemiyoruz." diyordu Kant.

Genel olarak ele almak istersek, Felsefenin tek bir tanımı yoktur. Tüm filozofların kendine göre bir felsefe tanımı vardır. Bu durum felsefenin ortak bazı nitelikleri olmadığı anlamına gelmez. Fakat felsefe, bilim gibi ortak sonuçlara ulaşan, aynı yöntemi izleyen bir bilgi değildir. Ne kadar filozof varsa o kadar farklı felsefe tanımı yapılmıştır.

Özel bir etkinlik ve soyut içeriğe sahip olmasından dolayı bir çok tanımı vardır !!!

Filozofların Felsefe Tanımları

"Doğruyu bulma yolunda, düşünsel (idealist) bir çalışmadır."

(Platon)

"Felsefe, kurallar koymak değil, ortak aklın özel yargılarını çözmektir."

(Kant)

"Felsefe bir yoldur, yolda olmaktır."

(K. Jaspers)

"Felsefe, ilkeler ya da ilk nedenler bilimidir."

(Aristoteles)

"Felsefe, var olan şeylerin ortak ve birleştirici karakterini tespit etmeye çalışmaktır."

(Takiyettin Mengüşoğlu)

Örnek 3

Epikuros: "Mutlu bir yaşam sağlamak için, tutarlı eylemsel bir sistemdir."

Augustinus: "Felsefe tanrıyı bilmektir ve gerçek felsefeyle, gerçek din özdeştir."

Abaelardus: "İnanılanın inanılmaya değer olup olmadığını araştırmaktır."

F. Bacon: "Deney ve gözleme dayanan bilimsel veriler üzerinde düşündürmektir."

T. Hobbes: "Felsefe yapmak doğru düşündürmektir."

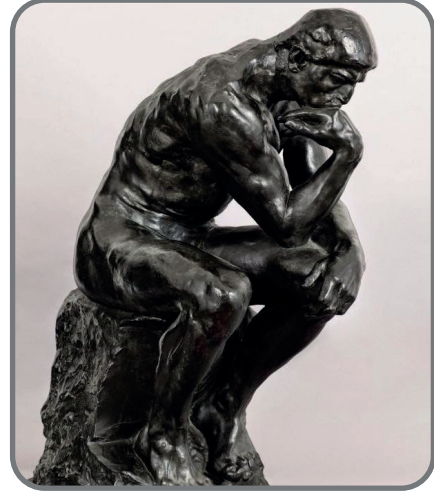
Descartes: "Felsefe bir bilimdir ve geometrik yöntemi metafiziğe uygulamak gerekir, felsefeyi kesin bir bilim yapmak için."

Felsefe, kimilerine göre mutlu yaşamın anahtarı, kimilerine göre dinsel inançları temellendirmeye yarayan bir etkinlik, kimilerine göre de insan yaşamının kendisine dayanacağı genel ilkelerin bilgisi, kimilerine göre ise bir çok alanın zemini ve doğru düşünme rehberidir.

Filozofların felsefe tanımlarına yönelik verilen açıklama da felsefenin hangi yönüne değinilmiştir?

- A) Kendi içinde sisteminin ve kapsamlı olmasına
- B) Bulunduğu dönemin yaşam koşullarına ayak uydurmasına
- C) Felsefenin konularının ve ele alınış biçiminin çok yönlü olmasına
- D) Akılsal çıkarımlarla gerçekliğe yaklaşmasına
- E) Bilimselliğe dayanma zorunluluğunun olmamasına

Filozof Kimdir? (Philosophos)

Düşünen Adam

(Fransız heykeltıraş Auguste Rodin tarafından yapılmıştır.)

Filozof, düşüncelerini tutarlılık içinde dile getiren ve bu düşüncelere dayalı felsefi sorular soran kimsedir. Filozof hayatı, insanı, evreni sorgulayan, kendi düşünceleriyle ele alan kişidir. Her dönem ele alınan konulara dair yeni sorular soran ve bu sorularla yeni bir perspektif geliştirebilir. Özgün düşünceleri olan, üreten, eleştirel düşünen biridir. Wittgenstein' da söylediği gibi "Filozof, hiçbir düşünce coğrafyasının vatandaşı olamaz." Bu nedenle filozof sürekli alışılmışın dışındaki soruların ve cevapların arayışı içerisinde. Bunun yanı sıra kendisinden öncekilerin felsefe adına ortaya koyduğu düşünceleri inceler. Fakat filozof kendi yanıtının peşindedir. Her soru yeni bir yanıt, her yanıt da yeni bir soruya yelken açar. Bu durum filozofun sürekli bir arayış içerisinde olduğunu gösterir. Filozofu bir bilge olarak kabul etmek pek doğru bir bakış açısı değildir. Çünkü henüz Bilgelik mertebesine ulaşmamıştır. Filozof, bilgeliği arayan, onun peşinde gidendir. Sadece değişik disiplinlerdeki farklı fikirlerle tatmin olmayan; öğrendikçe kendini dönüşüme uğratan. Şeylerin bilgisine vardığında bu bilgiyi bir yaşam tarzına dönüştürür, felsefeyi yaşamı haline getirir.

Philosophos: Bilgeliği arayan, hakikati elde etmek isteyenler.

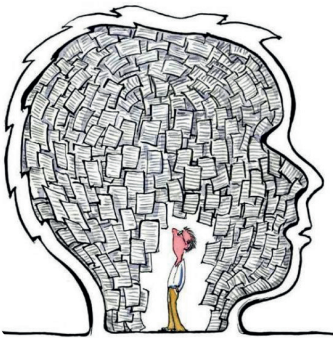
Sophos: Bilgelığe ve hakikate sahip olduklarına inanlar.

Sofi'nin Dünyası'ndan bir benzetme;

Birçok insan için dünya dediğimiz yer, sihirbazın beş dakika önce içi boş olan bir silindir şapkadan tavşan çıkarması kadar akıllmaz bir durumdur. Merak duyduğumuz şey sihirbazın bunu ne şekilde yaptığıdır. Aslında sihirbazın silindir şapkasından çıkan bizlerdir. Tavşan ile aramızdaki fark, tavşanın bir sihirbazlık oyununa dahil olduğunun farkında olmamasıdır. Bizler gizemli bir şeylerin arka planındaki ilişkiyi bulmaya çalışır ve tıpkı tavşanın tüylerinin dibinde yaşayan böcekler gibiyizdir. Filozoflar ise tavşanın tüylerine tırmanarak tepeye çıkıp koca sihirbazın gözlerinin ta içlerine bakmaya çalışırlar. Filozoflar gündelik yaşantının peşinde koşan insanlardan çok farklıdırlar.

- * Bilgiye ulaşma peşinde olan kimselerdir.
- * Sorgulayıcı ve şüpheli bir yapıya sahiptirler.
- * Görüşleri zamanla değişebilir.
- * Birbirlerinin görüşlerinden etkilenirler.
- * Yaşadıkları dönemde anlaşılamadıkları olabilir.
- * Felsefi görüşler Filozofların varlığına bağlıdır.
- * Subjektif çözümlemeler ortaya çıkarırlar.
- * Farklı alanlardaki temel bilgilere sahip olma zorundadırlar.
- * Yaşadıkları dönemi etkileyebilir, etkilenebilirler.
- * Kişisel birikimleri ve yaşantıları düşünce sistemini etkiler.

Felsefi Düşünce

Felsefi düşünce her türlü sorgulamayı içine alan, araştırmanın ve eleştirel bir tavrın hâkim olduğu bir düşüncedir. Diğer bir söyleyişle, kendisine veri olarak aldığı her tür malzemeyi aklın eleştiri süzgecinden geçirir. Her şeyi görüldüğü şekliyle ka-

bul eden, meraka dayalı olmayan ve kendisine sunulanla yetinmek isteyen bir insan için felsefi düşünce eylemini ger-

çekleştirmek söz konusu olamaz.

Bu tarz bir düşünme, şeylerin niçin oldukları gibi olduklarını merak eden, hayatı tüm boyutlarıyla görmeyi, yaşamın bütün boyutlarını göz önünde bulundurmaya bilen, açık ve sorgulama yapan bir zihnin ürünüdür. Bu düşünce tarzını anlamak için felsefenin ortaya çıkışını bilmek önem arz etmektedir. Felsefe, insanın evren, hayat ve kendi varlığı üzerinde düşünmeye başlamasının bir sonucudur. Bu anlamda felsefe sorgulayıcı düşünceden doğmuştur. Zeminin de merak ve hayret duygusu yer almaktadır. Merak ve hayretin olmadığı yerde düşünme akabinde bilgi de olmaz. Her toplumun içerisinde insan, hayat ve evrene ilişkin sorulara verilmiş cevaplar yer alır.7

FELSEFENİN DİĞER ALANLARLA İLİŞKİSİ

Felsefe Bilim İlişkisi

Felsefe ve Bilim arasında benzerlikler olduğu kadar farklılıklarda bulunmaktadır. İnsanı evreni ve olayları her ikisi de anlamaya çalışıp, yorumlarken felsefe bu noktada akli referans alır. Bilim ise referans olarak deney ve gözleme dayanarak ispat yöntemini kullanır. Bilim durumları kesinliğe tabi kılar. Felsefede ise kesinlik yoktur. Olayları genel olarak yorumlar. Bilimde ise genellik yoktur parçalara böler.

Felsefe Din İlişkisi

Felsefe ve din insan üzerinden ortak paydada buluşurlar. Felsefe ve din insanın nasıl ortaya çıktığını anlatmaya çalışır. Evrende felsefe ve dinin ortak konusudur. Evreni hem felsefe hem de din açıklamaya çalışır. Felsefe daha çok insan üzerinden açıklama yaparken, açıklamayı akli zemine indirger. Din ise teoloji teoloji temeline dayanır. Felsefede her şey tartışmaya açıktır. Din ise doğmatiktir.

Felsefe Sanat İlişkisi

Felsefe insanı merkeze koyduğu gibi amacı insanla ilgili iyi ve doğru olana ulaşmaktır. Sanat ise güzelin peşindedir. Sanat ispat etmez. Sanat gösterir. Sanatta öznel söz konusudur. Kişinin beğenisine sunar. Felsefe sanatı da içine alarak yorumlar geliştirir. Felsefe akıl temelli açıklamalar yapar. Sanat ise duygulara önem verir. Felsefe zaman zaman genellemelere ulaşır sanatta ise genelleme yoktur. Anlık beğeni vardır.

Felsefi Düşüncenin Ortaya Çıkışı

Felsefe, insan düşüncesinin gelişimi sürecinde ortaya çıkmış bir düşünce sistemidir. Aklın sorgulayarak elde ettiği bu sistemi anlamak için felsefenin tarihsel seyrine bakmak gerekir. Felsefenin ilk izleri Doğu medeniyetlerinde görülür. Özellikle bu medeniyetlerin ahlak ve siyaset alanında ileri sürdüğü pratik düşünceler temelinde insan ilişkilerine getirdiği yorumlar, felsefenin buralarda var olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Ama varlık alanında başlattığı araştırmalar ve teorik tartışmalar nedeniyle felsefenin M.Ö. 6. yüzyılda Antik Yunan Medeniyeti'nde sistematik hale geldiği kabul edilir.

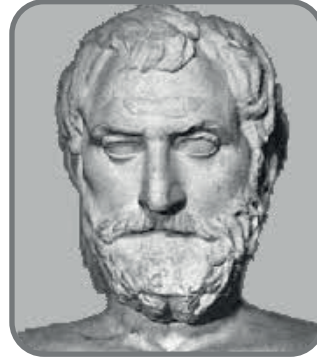
Bu Sebepler Neler?

- * Demokrasi seviyesinin üst düzeyde olması
- * Kültür ve refah seviyelerinin yüksek olması
- * Özgür düşünce ortamının bulunması
- * Liman şehir olması
- * Kültürel etkileşimin bulunması

(Yunanlıların ticari etkinlikleri, onların komşu kültürlerin düşünsel, teknik birikimlerini, beceri ve alışkanlıklarını da edinmesini sağlamıştır.)

- * Üretim fazlası (Temel ihtiyaçların karşılanmasından sonra arda kalan boş vakit.

Antik Yunan'daki kölelik kurumu özgür vatandaş konumundaki Yunanlıların felsefe yapmak için ihtiyaç duyduğu serbest zamanı sağlamıştır. Böylece filozoflar agora ve kapitollerde bilgelik, siyaset, doğanın yapısı ve ahlak gibi birçok konu üzerinde konuşma fırsatı yakalamışlardır.

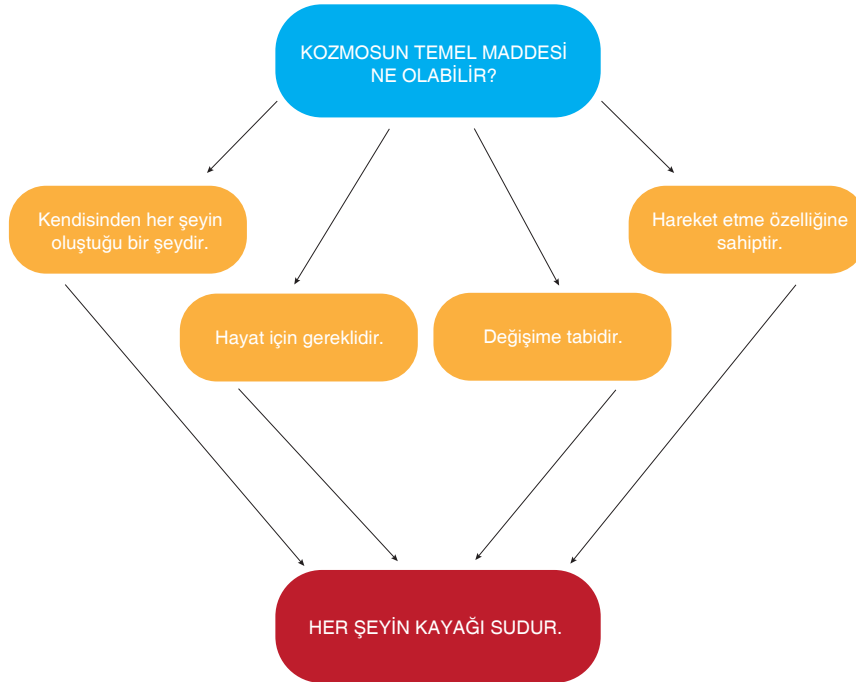
Felsefi Düşüncenin Doğuşunda Etkili Olan Medeniyetler

İlk filozoflardan olduğu için felsefenin ve bilimin öncüsü olarak adlandırılır. Mevcut ortak görüşe göre Thales, M.Ö. 620 civarında, Anadolu'nun batı sahillerinde bulunan (Aydın civarı) Milet şehrinde doğmuştur. Thales'den önce, Yunanlar doğayı ve dünyanın temel maddesini;

mitoloji, Tanrılar ve kahramanlarla açıklıyorlardı. Doğayla olaylarının nedenlerini insan biçimli Tanrılardan çok, doğanın içinde aramıştır.

Felsefenin kurucusu ve başlatıcısı olarak bilinen Thales, felsefenin hakikat arayışında, evren nasıl meydana geldi sorusuna ilk madde, ilk neden, hareket ettirici anlamına gelen Arkhe olarak “Su” ilkesini sunmuştur. Bu yanıt felsefe tarihi içerisinde akıl ve mantığa dayalı, doğa üzerine yapılan bir gözlem ile ortaya atılmış bir cevap olarak mitostan logos’a geçişin göstergesidir.

MİTOSTAN

LOGOSA GEÇİŞ

MITOS

Tanrıların tarihçesini, dünyanın yaratılışını, tanrıların hayatlarını ve tabiatüstü varlıkları anlatan inanç ve duygulara dayanan eski dönemlere ait masallardır.

Eski Yunancada söz anlamında kullanılan "epos" "logos" ve bir de "mythos" kelimeleri vardır. "Mythos" ya da "mit" duyulan ya da söylenen söz anlamında kullanılır.

ARKHE

Arkhe, kelime anlamı itibariyle "ilk, ana, temel, başlangıç" demektir. Felsefede Arkhe kavramı, evrendeki her şeyin temelinde yer alan ilk şeyi bulma arayışının bir ürünüdür.

Ülkemizin batı kıyılarında yaşamış olan Sokrates öncesi antik Yunan filozofların "temel" "ana madde" anlamında kullandıkları sözcüktür.

LOGOS

Ussal yasa anlamına gelen bir ifadedir logos. Logos sözcüğü Yunancada usla kavrama anlamındadır ve duyguyla kavrama anlamındaki "pathos" sözcüğü karşılığında kullanılır. Yunanca "kavrama" ve "seçme" anlamlarını veren "leg" kökünden türemiştir. Kök anlamıyla ilgili olarak us ve bu usa dayanan söz, yasa, düzen, bilgi, bilim anlamlarını da dile getirir. Yunanca legein sözcüğü "söylemek" anlamındadır.

Hristiyan ve İslam tannbilimcileri "logos" deyimini "tanrısal söz" anlamında kullanmışlardır.

ÖRNEK

1. D

2. E

3. C

1. I. Düşünme üzerine düşünme.
II. İnsan nedir? Hayatın anlamı nedir?
III. Hak nedir? Adalet nedir? Doğru nedir?
IV. Eski köye yeni adet getirilse ne olur?
V. Kapitalizm ve sosyalizm arasındaki Farklar nedir?
  - Derin ve refleksif düşündürmektir.
  - Fikirleri aklın süzgecinden geçirmektir.
  - Kavramların özünü ve anlamını ortaya çıkarmaktır.
  - İnsan varlığına, hayata ve evrene dair sorular sormaktır.
  - Felsefe düşünce tarihini incelemektir.

Yukarıda numaralandırılmış felsefi sorular ile açıklamalar eşleştirilse hangileri ya da hangisi açıkta kalır?

- A) I ve II   B) Yalnız III   C) I, II ve III
D) I, IV ve V   E) Yalnız IV

2. Hayal kurma, konuşma, dinleme, okuma ve yazma gibi durumlar düşünmenin farklı biçimleridir. Konuşma ve dinleme, düşünmenin tek kişide gerçekleşme özelliğini değiştirir ve düşünmenin sosyal yönünü ortaya çıkarır. Düşünmeyle insan; var olan bilgilerini birleştirir, onları çözümler ve anlamlı hale getirir. İnsanın düşünmeyle ürettiklerine bakıldığında düşünmenin yoğunluğu, şekli ve yönteminin bu ürünlerin ortaya çıkmasını ve farklı düşüncelerin oluşmasını sağladığı görülür.

Parçada açıklanan görüşe göre hangisi insanın düşünmeyle ürettiği ürünlerden biri olamaz?

- A) Teknoloji   B) Bilim   C) Sanat
D) Felsefe   E) Spor

3. Gündelik yaşamımızda sorduğumuz soruların çoğu, pratik yaşamın içinden gelmekte olup, çoğunlukla eylemlerle ilgilidir. Bu sorular, varlığımızı sürdürebilmemiz ve yaşamımızı düzenleyebilmemiz için duyulan gereksinimlerle yakından ilişkilidirler ve bu yönleri nedeniyle de ya kendileri eylemlere yol açarlar ya da eylemlerle sonuçlanırlar. Ama bir de, çok daha nadir olmakla birlikte, pratikteki belirli eksiklikleri gidermek ya da belirli gereklilikleri yerine getirmekle ilgisi olmayan sorular vardır. Bu soruların, varlığımızı ayakta tutmak ya da gündelik yaşamımızı düzenlemekle ilgili kaygılarla hiçbir ilişkileri yoktur. Aslında, bu sorular da, insandaki bir tür gereksinimin dışlaşmasıdır, ancak bu tür soruların gündelik yaşamı ilgilendiren herhangi bir gereksinim ya da düzenleme kaygısıyla ilgisinin olmaması nedeniyle, bu tür soruların bir takım eylemlerle giderilmeleri de mümkün değildir.

Yukarıda verilen paragrafta hangi sorunun cevabına değilmiştir?

- A) Felsefi soruların cevapları gündelik soruların cevaplarından farklı mıdır?
B) Gündelik yaşamı kolaylaştırmaya katkı sağlar mı?
C) Pratiğe dair olan sorular genellikle yapılan eyleme mi yöneliktir?
D) Felsefi soruları kimler sorar?
E) Felsefi soruların cevapları, pratik yaşam açısından kaygı güder mi?

4. İnsanın kendisi ve çevresi hakkındaki farkındalığı bir bilinç halidir. İnsanın kendisi hakkındaki bilinçlilik hali ise öz bilinçtir. Öz bilinç insanın kendi üzerine düşünme, kendinin farkında olma durumudur. Bilinç ve öz bilinç bilginin ortaya çıkmasında önemli bir yere sahiptir. Çünkü insan hem kendini hem de çevresindeki doğal ve toplumsal dünyayı tanıdıkça bilgi sahibi olur. Bu bilgiler arasında kurduğu ilişkiler, yeni bilgilerin oluşmasını sağlar. Bu sayede insan yaşadığı dünyada bir yabancı gibi kalmayarak kendinin, yaşamın ve evrenin farkına varır.

Yukarıdaki parçada verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi kendinin ve evrenin farkına varan insanın yönelteceği felsefi sorulardan biri değildir?

- A) Toplumsallık yaşam için şart mı?
B) Evren nasıl ve neden oluşmuştur?
C) Hayatın anlamı ve amacı nedir?
D) Ben kimim ve nasıl meydana geldim?
E) Gökkuşağındaki renklerin sırası nedir?

5. Düşünce, herhangi bir nesneye veya duruma yönelik olabilirken düşüncenin kendine (kendini konu edinmesi) veya başka bir düşünceye yönelmesi refleksiyondur. Bir ağacı düşünme refleksiyon değildir. Ancak ağaca dair algı ve ağaç fikrinin ne olduğu konusunda düşünme refleksiyondur. Ayrıca mevcut bilgi, sanat ve görüş üzerine düşünceler de refleksif olarak nitelendirilebilir.

Aşağıdakilerden hangisi açıklamaya örnek oluşturur niteliktedir?

- A) Descartes'in "düşünüyorum öyleyse varım" argümanı
B) Sokrates'in "Sorgulanmamış bir hayat, yaşanmaya değer değildir" sözü
C) Aristoteles'in "Bütün insanlar doğaları gereği bilmek isterler" sözü
D) Konfüçyüs'ün "Bildiğini bilmek; bilmediğini bilmemek. İşte gerçek bilgi budur" sözü
E) Eleali Zenon'un "Hayatın amacı doğayla uyum içinde yaşamaktır" sözü

6. Felsefe; insanın kendini, toplumu, değerlerini, evreni anlama ve açıklama çabasının sonucudur. İlgilenilen konu ve alanlar bakımından eleştirel ve sistemli düşünme ve düşündüklerini ifade etme sürecidir. Felsefede asıl olan hakikati bulma çabasıdır. Gerçeğin doğru bilgisini bulma çabası, kişiyi kimi zaman evrenin araştırılmasına, kimi zaman kendi veya başkalarının düşüncelerinin üzerine yeniden düşünmesine yönlendirir. Felsefe; erdemli hayatı ve hakikati bulma yoludur. Bununla birlikte insan; felsefe, bilim, sanat ve din gibi önemli alanların bütünlüğü içinde yaşar. Felsefe tarihine bakıldığında felsefenin her çağda diğer alanlarla etkileşim içinde olduğu görülür. Bu etkileşimde alanlara atfedilen değer çağlara göre değişiklik gösterse de felsefe, insan yaşamındaki bütünlüğü anlamlandırmayı sürdürmüştür.

Yukarıda verilen açıklamalarda felsefenin hangi özelliğine değinilmemiştir?

- A) Bütüncül düşünce olmasına
B) Sübjektif düşünce olmasına
C) Olması gerekeni değil olanı ele almasına
D) Refleksif düşünce olmasına
E) Evrensel düşünce olmasına

7. • İnanca dayanmaktadır.
• Sadece insanın kendi çabası ile elde edilen bir sonuç değil, insanın manevi keşfinin de bir sonucudur.
• Aklın yanına kılavuz olarak içgörü, sezgi ve ilhamı da alır.
• İslam düşüncesinde bütün olup bitenlerin esasını bilme.

Yukarıda açıklanan tanımların karşılık geldiği kelime hangisidir?

- A) Felsefe B) Din C) Temellendirme
D) Hikmet E) Vahiy

TEST

1. E

2. E

3. D

4. E

5. A

6. C

7. D

1. Felsefe bilim ve sanata katkı sunmaktadır. Şiir, teknik bilgi ve bilimin ne olduğu fikri; felsefi bir bakışla oluşturulmaktadır. Ayrıca “filozof şair-şair filozof” veya “felsefede şiir-şirde felsefe” de mümkündür ama yapılan şiir veya felsefe, farklı faaliyet biçimleridir. Şiir “İlim kendin bilmektir.” dediğinde veya bilim insanları “Sayı nedir?”, “Bu yaptıklarımın anlamı nedir?” diye sorguladığında bu tavırlarındaki düşünme tarzı, şiirsel veya bilimsel düşünme tarzından daha çok felsefi düşünme tarzıdır. Bilim, sanat ve felsefe birbirine indirgenemezse de birbirini desteklemektedir. Bir şeyin ne olduğu bilindikten sonra onun ne olmadığı hakkında sonuçlara varmak da öğretici olabilir.

Yapılan açıklama da altı çizili olan cümleye göre hangisi “Felsefi olmayan düşünme tarzı değildir?”

- A) Sorgulamaya ve temellendirmeye dayanmayan, doğru bilgiye veya doğru eyleme yönelmeyen anlık düşünceler
- B) Günlük çıkarılara yönelik akıl yürütmeler,
- C) Bir olaya karşı verilen ani tepkiler, dürtülere-güdülere dayalı çağrışımlar
- D) Görünenin ardındakini aramak, irdelemek, Rastgele olmayan akıl yürütmek
- E) Üzerinde düşünülmemiş hayaller, basit kanaatler veya ön yargılar
2. “Felsefe ya yapılır ya da yapılmaz; ama felsefe yapılmazsa bu da ancak felsefe adına olur.” Aristoteles’in bu düşüncesi en belirgin şekilde ne ifade etmektedir?
- A) Felsefe akıl ve mantık süzgecinden geçirmeyi zorunlu kılar.
- B) Felsefe insanı daha olumlu kılar.
- C) Felsefe insan hayatının kaçınılmaz yanıdır.
- D) Felsefenin insanı ve doğayı konu etmesini
- E) Felsefe konu ve zaman bakımından evrenselidir.

3. Felsefi düşüncede tutarlılık, düşünce basamaklarının birbirine zıt düşünceler içererek birbiriyle çelişmemesi yani uygun olması anlamındadır. Her felsefi düşüncenin olgusal anlamda ispatlanması mümkün olmadığı için yapılacak değerlendirme, felsefi düşüncenin daha çok iç tutarlılığıyla ilgili olacaktır. Bir görüşü oluşturan temel düşünce basamaklarının birbiri ile çelişmemesi veya birbiri ile uyumlu olması tutarlılığı güçlendirir.

Aşağıdakilerden hangisi açıklamada verilen felsefi düşüncüyü destekler niteliktedir?

- A) Müşteri odaklı olduğunu ilan eden şirketin, bozuk bir ürünle servise gelen müşterisine kök söktürmesi
- B) Hayvanları çok seven ve onların haklarına saygı duyan birinin hayvan tüyünden yapılan ürünler giymesi
- C) Oğluna Kitap okumanın öneminden bahseden bir babanın hayatında eline bir kitap almamış olması
- D) Dogmatik olan herşeyreddeden bir bilim adamının akıl ve mantık süzgecinden geçirmeden yeni bir olguyu kabul etmemesi
- E) İnsan her şeyin ölçüsüdür diyen bir sofistin, kesin bir bilgiye ulaşabileceğini söylemesi

4. İnsan yaşantısını ilgilendiren, insana dair ola her şey in felsefenin alanına girer, konusu olabilir. Felsefi eylem nerede insan varsa orada kendine bir yer edinir.

Verilen parçada Felsefi düşüncenin hangi özelliğinden söz edilmiştir?

- A) Kapsamlı olma
- B) Çelişki içermeme
- C) Eleştirel olma
- D) Genelleyici olma
- E) Akılsal olma

5. Felsefe Nedir? Sorusunu açıklamanın bir diğer yolu da filozofların yaptığı şey olduğunu söylemek, sonra da Descartes, Platon, Hume, Sartre, Kant ve diğer ünlü filozofların eserlerine gönderme yapmaktır. Ayrıca adı geçen Filozofların eserlerini henüz okumamış olabileceğinizden dolayı bu tanım sizin için kullanışlı olmayacaktır. Okumuş olsanız dahi, bu filozofların hepsinin ortak olarak sahip oldukları şeyi söylemek her şeye rağmen kolay olmayabilir.

Bu parçada, Felsefeyi tanımlama da aşağıdakilerden hangisi yeterli olmadığı dile getirilmektedir?

- A) Felsefeyi filozofların yaptıklarına indirgemenin
- B) Ünlü filozofların kimler olduğunu belirtmenin
- C) Felsefenin kelime anlamını incelemenin
- D) Filozofların uzlaştıkları noktaları saptamanın
- E) Felsefe öğrenmeye istekli olmanın

6. Felsefi sorunların bulunduğu çağı aşması ve herkes için geçerli olması durumudur. Felsefenin bütün insanlığı ilgilendiren sorunlarla uğraşması ve felsefi birikimin birçok uygarlığın ortak katkılarıyla oluşması onun evrensel bir değer taşımasını sağlar. Felsefede yanıtlardan çok, sorunların evrenselliğinden bahsetmek mümkündür.

Yapılan açıklamaya göre aşağıdakilerden hangisi söz konusu değildir?

- A) Felsefenin problem alanı tüm insanlığı kapsar.
- B) Felsefenin cevapları öznel olabilir ancak soruları dünyanın tamamını ilgilendirir.
- C) Cevapları sorulardan her zaman daha önemlidir.
- D) Yalnızca problem alanı ile değil, sorun edindiklerinin zamansal olarak da güncelliği söz konusudur.
- E) Birden fazla kültürün, ortak kanaatler de felsefi sorunların değerine, değer katmıştır.

7. Felsefe sadece dahilerin değil aynı zamanda herkes tarafından dahi olabileceği düşünülen eksantrik düşünürleri de muhafaza eder. Bu aslında gündelik ilişkileriyle çok meşgul olmadıklarında ya da sadece yaşamın ve evrenin ne olduğunu merak etme fırsatına sahip olduklarında herkesin yaptığı bir şeydir. Biz insanlar doğuştan soruşturmacı yaratıklarız ve çevremizdeki dünyayla onun içindeki yerimizi merak etmeden duramayız. Ayrıca güçlü bir entelektüel yetenekle donatıldığımızdan sadece merak etmez, aynı zamanda akıl da yürütürüz. Biz her zaman farkına varmasak da akıl yürüttüğümüzde felsefi düşünüyoruz demektir. Felsefe temel sorulara cevap bulmakla çokta ilgili değildir; Daha çok bu cevapları bulmaya çalışma sürecidir ve beylik görüşleri ya da geleneksel hükümleri sorgulama-dan kabullenmek yerine akıl yürütmeyi kullanır.

Paragraftan yola çıkarak aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

- A) Felsefe gündelik kaygıların dışında kalan yaşamın anlamına yönelik düşünmeyi içerir.
- B) Felsefe yalnızca filozofların yaptıkları bir etkinlik olarak sınırlandırılmaz.
- C) Felsefe sorunları genel yargılardan hareketle çözmek ister.
- D) Felsefe içerisinde merakı sorgulamayı ve akıl yürütmeleri içerir.
- E) Felsefe de soru sormak cevap bulmaktan daha önemlidir.

1. "Hurafeler yeryüzünü ateşe verir, felsefe ise alevleri söndürür."

Voltaire.

Voltaire'nin bu sözüyle aşağıdakilerden hangisi anlatılmak istenen düşüncüyü içerir?

- A) Filozoflar, doğa olaylarını, evrene dair tüm soruları, bilmemezlikten doğan korkuları mitlere ve safsatalara yer vermeden merak ve zekalarını tatmin edecek bir bilmenin peşine düşmüşlerdir.
- B) Doğa olaylarını bilmenin ve yanılmamanın tek yolu bilim ile felsefeyi birleştirmek, sentezlenen doğrularla sorulara cevap bulmaktır.
- C) Hurafeler insanları belli bir yere kadar bilgi sahibi yapabilir. Onun yetemediği nokta da felsefe görevi devralır.
- D) İnsanlar filozofların doğrularını kabullenerek gerçekliğe ulaşabilirler. Bu gerçeklik onların kaygılarını sona erdirecektir.
- E) Felsefenin hayatımızdaki yeri kaçınılmazdır. Her ne yaparsak yapalım felsefe sayesinde yaparız.

2. Büyük filozofların çoğu fikirleri birbirine bağlayan entegre felsefe "sistemleri" oluşturmuşlardır. Örneğin evrenin ve insan ruhunun belirli bir metafizik görüntüsüne filozofların nasıl öğrendiğimizle ilgili görüşleri üzerinden ulaşılmıştır. Bunun, Filozofun bizim ne tür bir yaşam sürdüreceğimize ve ne tip bir toplumun ideal sayılacağı konusunda etkileri vardır. Ve sonuçta tüm bu fikirler sistemi, daha sonra gelen filozoflar için bir başlama noktası oluşturmuştur. Bu fikirlerin hiçbir zaman "modası geçmiş" sayılmayacağını da anımsamalıyız. Vardıkları sonuçların kendilerinden sonra gelen filozoflar tarafından yanlışlıkları kanıtlanmış olsa da hala bize anlatacakları çok şey vardır. Aslında yüzyıllar boyunca göz ardı edilen pek çok fikrin şaşırtıcı derecede ileri görüşlü oldukları sonradan kanıtlanmıştır. Örneğin Antik Yunan atomcuları daha da önemlisi bu düşünürler felsefi süreçleri, düşünme yollarını kurmuş ve düşüncelerimizi organize etmeyi öğretmişlerdir. Unutmamalıyız ki bu fikirler bir filozofun düşüncelerinin sadece küçük bir kısmı; genellikle uzun bir akıl yürütme zincirinin sonucudur.

Yukarıda verilen paragrafta felsefi düşüncenin hangi özelliğine yer verilmemiştir?

- A) Sistemli olması
- B) Evrensel olması
- C) Kümülatif olması
- D) Sübjektif olması
- E) Refleksif olması

3. Felsefi fikirlerin etkileri kendi alanını bile aşmıştır. Felsefe ana akım bilim, politika veya sanat hareketlerinin doğmasına öncülük etmiştir. Bilim ile felsefe arasındaki ilişki bir ileri bir geri gider; fikirlerin birinden diğerine oluşur. Aslında felsefenin, bilimsel yöntem ve uygulamalarının arkasındaki düşünceler üzerinde çalışan bir dalı vardır. Mantıksal düşünmenin gelişmesi matematiğin evrilerle dünyayı sistematik gözlemlere dayanarak açıklayan bilimsel yöntemlerin temelini oluşturmasını sağlamıştır. İnsanın benliği ve bilinci hakkındaki fikirlerse psikoloji biliminin gelişmesine neden olmuştur. Aynı şey felsefenin toplumla ilişkisi içinde doğrudur. Her türden etik tarih boyunca, bugün içinde yaşadığımız toplumları şekillendiren ve hatta devrimleri ateşleyen siyasetçiler içinde yandaş bulmuştur. Tüm mesleklerde alınan etik kararlarda felsefenin büyük düşünürlerinin fikirlerinden etkilenen ahlaki boyutlar bulunur.

Verilen parçada felsefenin etki ettiği alanlardan hangisinden söz edilmemiştir?

- A) Sanat insan için bir gereksinimdir, felsefe bu ihtiyaca yöntemli bakışın gelişmesine yardımcı olur.
- B) Felsefe dinsel doktrinlere yardımcı bir alan olmakla birlikte kanıtlanmasında da etkindir.
- C) Bilimin ölçütleri felsefeden hareketle oluşur. Felsefe bilimlerin arka planını oluşturur.
- D) Birey ve toplum üzerinde birden çok etkisi vardır. Bir bakıma insanın kendine dönük olan halidir.
- E) Mantık ve matematik sistematik halini yine felsefi düşünce sistemine borçlu denilebilir.

4. M.Ö. VI. yüzyıla kadar Babil, Mısır, İbrani ve erken dönem Yunanlıların mitolojik ya da dinsel evren tasarımları önemli bir farklılık göstermiyordu: Evren bir midye biçiminde tasarlanıyor ve midyenin alttaki yarısı yeryüzünü üstteki yarısı gökyüzünü oluşturuyordu. Yeryüzü her zaman devinimsizken gökteki cisimler mitolojik varlıklar tarafından devindiriliyordu. Yeryüzünde hangi yöne gidilirse gidilsin sonunda daima denize ulaşılacağına inanılıyordu. Etrafı sularla çevrili olan yeryüzü çoğu kez düz bir disk (kimi zaman kare) biçiminde tasarlanıyordu. Yerin altında da “sonsuz karanlığın” hüküm sürdüğü bir “ölüler evi”, “dönüşü olmayan ülke” yani cehennem olduğu varsayılıyordu. Ancak bu evren resmi M.Ö. VI. yüzyılda bazı Yunanlı düşünürler tarafından sorgulanmaya başlanmış ve doğaya ilişkin yeni bir düşünme biçimi belirmişti logos’a geçişin ilk hamleleri bu dönemde atılmıştı. Antik Yunan’daki Felsefede dikkate alınması gereken bazı durumlar;

- Thales’in “su” arkhesinin temelinde ussal süreçlerin olması
- Düşününürün evreni anlamlandırma çabası
- Felsefi düşüncenin, insan tarafından anlaşılır ilkeler tarafından yönetilen bir birlik olarak ele alınması

Doğaya müdahalesiz gözlemlerin yapılması verilen bilgilerden hareketle aşağıdakilerden hangisi “mitos-tan” “logos’a” geçiş sürecine etken durumlardan biri olamaz?

- A) Doğanın belirli özelliklerinin, örneğin tanrıların imgeleri olarak sunulmasından vazgeçilmesi
- B) Doğal fenomenlerin genel açıklamalarını araştırma girişimi
- C) Kendi içinde uyumlu, tutarlı görüşler bulma arzusu
- D) İnsanın dünyanın işleyişi üzerinde hiçbir etkisi olmayan bir gözlemci olarak kabul edilmesi
- E) Düzen içinde bir Kozmos vizyonunun ortaya çıkarılmak istenmemesi

5. Felsefe dünyayı, hayatı ve toplumu sadece anlamaya çalışmaz, fakat bir yandan da bütün bunları anlamlı kılmaya ve açıklamaya çalışır. Nitekim felsefenin, yine Platon tarafından geliştirilen ve başka pek çok filozofta daha karşılaştığımız bir tanımı da, onun veya felsefeyle meşgul olan filozofun Algısal görüşlerin ötesine yükselerek gerçekliğe erişebildiğinin, gündelik dünyanın sürekli bir değişim içindeki gelip geçici şeylerinden farklı olarak kalıcı gerçekliğe nüfuz edebildiğini dile getirir. Felsefenin mevcut görüşleri, sorgulanmadan doğru kabul edilmiş fikirleri, bilimlerin ön kabullerini sorgulayıp eleştiri süzgecinden geçirebilmesini sağlayan şey, onun işte bu yönüdür. Felsefe, kalıcı veya nihai gerçekliğe nüfuz edebildiği, gerçekten var olanın ne olduğunu gösterebildiği içindir ki ön kabullere, sorgulanmamış kanaatlere, kısmi görüşlere ihtiyaç duymaz. Felsefe, Platon’un gözünde kesin bilgiyi mümkün kılan yegâne nesneler olarak ideaları, yani ezeli ebedi ve değişmez varlıklar konu aldığı içindir ki filozof doğrallıkla çok özel türden bir bilgeliği, yani gerçekliğin hakiki doğasıyla ilgili kesinliği arayan kimse olarak ortaya çıkar.

Parça’da verilen “Algısal görüşlerin ötesine yükselmek” derken kastedilen düşünceyi aşağıdakilerden hangisi İçermez?

- A) Beşeri gerçekliğe ve insanın amaçlarına ilişkin bilgiden bihaber olmaları
- B) Var olanlara ilişkin olarak bir açıklama getirebilmek
- C) Tek tek her şeyin ne için olduğunu bilmek isteme
- D) Amaçların bilgisine sahip olmak anlamına gelir
- E) İnsanın gerçek doğasını kavramak, insanı insan yapan şeyin ne olduğunu anlama

1. ÜNİTE: FELSEFİYİ TANIMA

10. SINIF FELSEFE

2. FASİKÜL: Felsefi Düşüncenin Ortaya Çıkışı

KAZANIMLAR

- ➡ Felsefenin ortaya çıkış sürecinin nasıl olduğunu açıklar.
- ➡ İlk medeniyetler hakkında bilgi verir
- ➡ Felsefenin yaşamdaki yeri hakkında bilgi verir.
- ➡ Felsefenin bireye ve topluma olan etkilerini ortaya çıkarmaya çalışır.

FELSEFİ DÜŞÜNCENİN ÖZELLİKLERİ

• **Subjektif Olma (Öznel Olma)**

Felsefi görüşler belli bir filozofa ait olup yaratıcı ve kişisel bir karakter gösterir. Örneğin Sanat dediğimiz olgu evrensel bir konudur. Ancak filozofların Sanatla ilgili görüşleri öznedir. Felsefe her ne kadar karşı çıkışlarla beslense de filozoflar bir önceki filozofun düşüncesine bir takım şeyler ekleyerek veya eleştirerek daha değişik cevaplarla olayı farklı yorumlarken kendisinden bir öncekinin sonuçlarından yararlanır. Felsefenin bu özelliği öznel bir içeriği olmasından kaynaklanır.

• **Rasyonel Olma (Akla Dayalı Olma)**

İnsanlar her zaman sağlam ve tutarlı bilgilere ihtiyaç duymuş, bu bilgilerle ise yaşadığı evreni, hayatı ve olayları bir düzenlilik içerisinde açıklamaya çalışmıştır. Felsefi düşünce aklın ürünü olan önermelerden meydana gelir. Bu önermeleri doğrulamak ya da yanlışlamak mümkün değildir. Çünkü felsefede ortaya atılan önermeler bilimde olduğu gibi deney ve gözlemle doğrulanamaz. Önemli olan ortaya konan düşüncenin çelişkisiz ve kendi içinde tutarlı olmasıdır. Filozoflarda ortaya attıkları düşünce sistemlerini aklın ve mantığın genel kontrolü altında oluşturur ve geliştirir.

Felsefenin sistemi, akla, aklın ve mantığın temel kurallarına uygundur. Örneğin. Thales, her şeyin kendinden çıktığı ilk nedenin ne olduğunu sorgulamıştır. Bu ilk nedeni "Arkhe (Ana Madde) Nedir?" sorusuyla araştırmıştır. Bu çaba akla dayalı bir eylemdir.

Akl, Yunanca'da "logos" sözcüğü ile dile getirilmektedir. Logos, doğru söz, konuşma, düşünce, akıl ve bilgi gibi anlamlara gelir.

Örnek 1

Felsefe insan düşüncesinin gelişim sürecinde ortaya çıkmış bir düşünme sistemidir. Aklın sorgulayarak elde ettiği bu sistem, yaklaşık M.Ö 600'lü yıllarda Doğu Akdeniz ve Ege Havzasındaki kolonilerde başlamıştır. Doğudan gelen kervan yollarının sonunda bulunan bu kentler, deniz ticaretinin de merkezini oluşturmaktaydı. Ticari ilişkilerde sadece mallar değiş tokuş edilmez, bu malların üretiminde kullanılan bilgi, görüş ve teknikler de öğrenilirdi. İşte bu alışveriş Batı Anadolu'nun liman kentlerinde yaşayanların dünyayı tanıma, dolayısıyla eski düşüncelerinden kuşku duyma ve bunların yerine yeni bilgi ve birikimlerine uygun bir düşünce sistemi oluşturma yönünde büyük bir atılım yapmasını sağlamıştır.

Parçada verilen bilgilere bakılarak aşağıdakilerden hangisi felsefenin ortaya çıkış sürecinde etkili olan faktörlerden biri değildir?

- A) Kültürel etkileşim ticari ilişkiler
- B) Merak ve öğrenme arzusu mitolojik verilerin yetersiz kalması
- C) Mitolojik verilerin içeriğini zenginleştirme isteği
- D) Toplumsal refah ortamının yüksek olması
- E) Özgür düşünce ortamının varlığı

- **Eleştirci Ve Sorgulayıcıdır :**

Felsefi düşünce hiçbir konuyu olduğu gibi ele almaz. Her bilgiyi ve durumu aklın eleştiri süzgecinden geçirir. Felsefe konusu olan her alandaki bilgiyi, inancı, görüşü ve benzer yaklaşımları eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirir. Felsefe bilgisi hiçbir şeyi olduğu gibi kabul etmeyen eleştirel bir tavrın ürünüdür, şüpheli yaklaşır. Felsefede sözünü ettiğimiz şüphe pratik hayata dair gündelik yaşamdaki şüphelerimiz gibi değildir. Felsefi şüphe bir hakikate ulaşmak için doğru bildiğimiz yargıları dahi sorgulamamızı sağlar.

- **Felsefi düşünce biriken yığılmı (kümülatif) bilgidir:**

Düşünürlerin savundukları her görüş kendilerinden önceki görüşlerin belli bir biçimde etkisini taşır. Bu etkileşim düşüncenin hem birikmesini hem de sürekliliğini sağlar. Bunun sonucu felsefe bilgisi birikerek oluşur ve zenginleşir. Bur tür bilgiler yeni bilgilerin etkisine, katkısına hazır ve açıktır. Felsefi düşünce, filozofların ortak birikimi ile oluşur. Bu anlamda felsefe birikimli bilgidir.

Örneğin, İlk Çağ'da filozofların sorguladığı "*Bilgi alanı nedir?, Estetik nedir?, Varlık nedir?*" gibi sorular hala yanıtlanmaya çalışılmaktadır. Böylece her filozof kendi düşünceleriyle bu sorulara açıklamalar getirmekte ve felsefeye yeni bilgiler katmaktadır. Kırmızı belirtilen ifade aynı zamanda felsefi düşüncenin evrensel olma özelliğini de kapsar. (uyarı işaretli ve karakterli oluşturulacak)

- **Evrensel bir düşüncedir:**

Felsefi düşüncenin subjektif olması onun evrensel olmasına engel değildir. Çünkü insan ve onun yaşantısıyla ilgili her şey felsefenin konusu olabilir. Bu tek bir insanın değil genel olarak insanın yaşantısıdır. Bu da felsefenin ele aldığı konular itibarıyla evrensel bir niteliğe sahip olduğunu gösterir. Felsefe insan aklının en güçlü en kapsamlı yetisidir. Her insan felsefe yapma potansiyelini içinde barındırır. Konularına göre farklılık gösterse de eylemin kendisi evrenseldir.

Felsefenin soruları evrensel ancak cevapları öznel olma niteliğini kapsar. Felsefi düşüncenin evrensel olma durumu yalnızca konuları bakımından değil zamansal olarakta güncel kalması evrenselliğinden kaynaklanmaktadır.(uyarı işaretli ve karakterli oluşturulacak)

- **Sorular, cevaplardan daha önemlidir:**

- * "**BİLGELİK SEVGİSİ**" o yolda sarf edilen çabayı sevmek anlamına gelir. Bu çaba bilgiyi değil bilgiye ulaşma sürecini ifade eder.

Felsefe yolda olmaktadır.

K. Jasper

Örnek 2

Matematikten fiziğe, tarihten sosyolojiye bütün bilimlerin sağladığı bilgi birikimini yeniden ele alıp bir bütün içinde değerlendirmek, bunu yaparken de sorgulayıcı düşünce alışkanlığını kazandırmak ancak felsefe ile mümkündür. Böylece filozofların tartışmaları, bizi araştırmaya ve sorunlar üzerinde düşünmeye sevk ederek fikir tembelliğinden kurtarır.

Parçada verilen durum Felsefe'nin hangi özelliğinden kaynaklanmaktadır?

- A) Olayları sübjektif olarak açıklamasından
- B) Kendini sürekli yenileyerek gelişmesinden
- C) Önceki bilgi birikiminden etkilenmesinden
- D) Bilgi edinmeyi amaçladığından
- E) Eleştirel ve bütüncül tavrından

• Refleksif Bir Düşüncedir:

Refleksif olmak kendi kendine yönelebilir olmak demektir. Felsefe sorularına verilen her cevap yeniden ele alınabilir ya da felsefi görüşlerin kendisi de sorgulanabilir. Yani felsefe de sorgulamanın

kendisi veya sorgulama sonucu da sorgulanmaktadır. Felsefenin sorularını filozof sorar. Filozof ile diğer insanların soru sorma biçimi arasında farklılıklar vardır. Diğer insanlar sorularını başkalarına yöneltirken filozof, soruları genellikle sorunun kendisine yöneliktir. Felsefe yapan bir zihin hiçbir zaman sadece bir nesne hakkında düşünmez, o nesneyi düşünürken aynı zamanda sürekli o nesneye ilişkin kendi düşüncesi hakkında düşünür. Bunu bir örnekle açıklayacak olursak; Immanuel Kant düşüncelerimizi ortaya koyan aklı mahkemeye çıkarır. Aklın neyi ne kadar bilebileceğini sorgular.

Örnek 3

En temelde felsefi düşünce akla dayalıdır ve söz konusu olan düşünce, kendi üzerine dönmüş olan ve kendisini konu alan bir düşüncedir. Bu durumda, filozof, doğrudan doğruya, toplum üzerine ve tarih üzerine eleştirel bir bakış açısıyla düşünebileceği gibi çeşitli bilimlerden üretilen düşünceler üzerine de düşünebilir. Bu nedenle aslında düşündüğü şeylerin kendisini değil onlarla ilgili düşünceleri bir kez daha düşünür.

Verilen metine göre felsefi düşünce hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Süreç içerisinde değişebilme ve kendini yenileyebilme özelliğinin olması
- B) Filozoflar arasında kıyaslamaların bulunması
- C) Düşünce üzerine yoğunlaşıp kendi kendine sorgulaması
- D) Kendi dışında tüm alanlarla ilgilenmesi
- E) Sorularını bilimsel temele dayandırarak açıklamaya çalışması